

ROLUL METODELOR DE INTERACȚIUNE ÎN COMUNICAREA PREȘCOLARILOR

Maria ȚIFRAC, doctorandă, Universitatea de Stat din Tiraspol
Școala Gimnazială nr 5, Sighetu Marmației, Maramureș, România

Rezumat. Preșcolarul și nu numai, folosește vorbirea în fiecare zi, în fiecare clipă a vieții sale pentru elaborarea și comunicarea propriilor gânduri, pentru formularea cerințelor, trebuințelor, a bucuriilor și necazurilor, în organizarea vieții și activității lui. Ansamblul metodelor didactice, a procedeelelor și a mijloacelor de învățământ nu pot fi puse în aplicare în cadrul interacțiunii dintre educator și educat decât într-o strânsă legătură cu toate celelalte componente ale procesului de învățământ. Metodologia devine astfel un intermediar, un mediator între conținutul învățării și copii, între obiectivele educației și conținuturi, între educator și copil, între resurse și finalități. Alegerea metodelor didactice constituie o decizie practică, concretă, care se face în funcție de obiectivele urmărite.

Cuvinte cheie: comunicare, preșcolari, educatoare, metode de interacțiune, metodică, activități.

Summary. The preschooler and not only, uses the speech every day, in every moment of his life for the elaboration and communication of his own thoughts, for the formulation of the requirements, needs, joys and troubles, in the organization of his life and activity. The set of teaching methods, procedures and means of education can be implemented in the interaction between educator and educated only in close connection with all other components of the educational process. The methodology thus becomes an intermediary, a mediator between the content of learning and children, between the objectives of education and contents, between the teacher and the child, between resources and purposes. The choice of teaching methods is a practical, concrete decision, which is made according to the objectives pursued.

Keywords: communication, preschoolers, educators, interaction methods, methodology, activities.

Copilul folosește vorbirea în fiecare zi, în fiecare clipă a vieții sale pentru elaborarea și comunicarea propriilor gânduri, pentru formularea cerințelor, trebuințelor, a bucuriilor și necazurilor, în organizarea vieții și activității lui. Comunicarea preșcolarilor este simplă, aceasta manifestându-se în cuvinte puține, propoziția fiind folosită mai târziu. Metodicile de dezvoltare a vorbirii evidențiază necesitatea îmbunătățirii comportamentului social al copilului, prin optimizarea capacităților de relaționare cu semenii. În cadrul acestor relații, un rol hotărâtor revine disponibilităților comunicative. Actul comunicării presupune un proces mult mai complex decât cel al vorbirii, motiv pentru care educarea capacităților comunicative este distinctă de educarea capacităților de vorbire și ulterioară dezvoltării acestora. Capacitățile de comunicare sunt puse în evidență întotdeauna într-un context relațional în care partenerii își schimbă rolurile între ei [5, p. 200].

Pentru o comunicare eficientă, educatorul utilizează diverse metode de interacțiune, care stau la baza comunicării. Preșcolarul posedă informații dobândite dintr-o varietate de surse, dintre care enumerăm și internetul, iar sistemul acesta de surse informaționale la care participă preșcolarii pare să se transforme dintr-o provocare pentru grădiniță într-o alternativă la

aceasta. Dincolo de accentul informațional, aspectul formativ și motivațional se manifestă zi de zi.

Unul dintre obiectivele importante ale sistemului de învățământ este acela de a-l pregăti pe preșcolar pentru viață, pentru cerințele situate dincolo de grădiniță. Comunicarea și interacțiunea sunt prezente în experiența cotidiană a fiecăruia, de aceea, cultivarea spiritului de cooperare devine un factor favorizant în inserția socială a persoanei [6, p.362].

Însușindu-și limba, copilul dobândește mijlocul prin care poate realiza comunicarea cu cei din jur în forme superioare, poate ajunge la cunoașterea tot mai deplină a realității obiective. Imposibilitatea de a comunica prin limbaj ar produce o stagnare în dezvoltarea personalității copilului, ar modifica relațiile lui cu oamenii, cu realitatea înconjurătoare, l-ar singulariza și împiedica în mare măsură să participe la o activitate sau alta, dacă nu s-ar organiza o muncă instructiv-educativă specială. În procesul didactic, prin intermediul limbajului se realizează transmiterea cunoștințelor, lărgirea orizontului cu noi reprezentări.

În consecință, limbajul poate fi privit din două puncte de vedere, pe de o parte ca mijloc de comunicare și pe de altă parte ca mijloc de cunoaștere. Pe măsură ce își însușește vorbirea, copilul poate fi educat mai ușor [2, p.7].

Prin intermediul cuvântului, de exemplu, se contribuie la educarea lui intelectuală. Cuvântul sub formă de întrebare sau adresare directă, îl face pe copil să gândească, să analizeze, să compare, să clasifice, să tragă concluzii, să se ridice la generalizare. Punând mereu în fața copilului probleme ce se cer rezolvate, prin cuvânt îl învățăm să se străduiască mintal, să găsească un răspuns. În acest mod se contribuie la dezvoltarea concomitentă a gândirii și limbajului, la creșterea capacităților de cunoaștere, la lărgirea sferei de cunoștințe, la dezvoltarea vocabularului, la mărirea posibilităților de exprimare, etc. [1, p.5].

Cu ajutorul cuvântului, educatoarea contribuie și la educația estetică a copilului. Dezvăluindu-i prin cuvinte frumosul din natură, viață și societate, educatoarea îi învață pe copii să vadă frumosul, să-l înțeleagă, să-l iubească și să-l folosească în viața de toate zilele. Prin urmare, folosind limba ca un mijloc puternic de educație intelectuală, morală și estetică, educatoarea realizează instruirea și educarea copiilor, le dezvoltă vorbirea, necesară în procesul de comunicare și de cunoaștere a vieții înconjurătoare și, în același timp, le perfecționează exprimarea, corectându-le pronunția, le îmbogățește vocabularul și îi ajută să-și însușească în mod practic structura gramaticală a limbii [8, p.9].

La vârsta preșcolară se observă o dezvoltare intensă a sensibilității tuturor analizatorilor. În măsura în care percepția devine mai cuprinzătoare, mai exactă și mai variată și reprezentările copiilor sunt mai precise, mai clare, mai bogate în conținut. Dezvoltarea capacității de a opera cu reprezentările mărește treptat capacitatea de a opera cu noțiunile, care la această vârstă au, de asemenea, un conținut concret. Gândirea operează cu materialul furnizat direct de senzații, percepții, reprezentări. Concomitent cu dezvoltarea intensă a percepțiilor, a reprezentărilor și a gândirii, în cursul preșcolarității se manifestă și alte procese psihice de cunoaștere ca memoria și imaginația, care se diferențiază și se constituie ca procese

psihice de sine stătătoare. Toate aceste transformări sunt legate de dezvoltarea limbajului copiilor care înregistrează modificări calitative și cantitative însemnate.

Astfel, limbajul copiilor se perfecționează în timpul preșcolarității sub aspectul fonetic. Ei își însușesc până la 4-5 ani toate sunetele limbii materne, reușind să pronunțe corect cuvintele și grupurile de cuvinte. La vârsta preșcolară mică se mai întâlnesc unele deficiențe în pronunțare cum sunt: înlocuirea sunetelor mai dificile cu altele mai ușoare (*r cu l, ș cu s, j cu z, etc.*), inversiunea sunetelor, omisiunea unor sunete [7, p.126].

Ansamblul metodelor didactice, a procedeelelor și a mijloacelor de învățământ nu pot fi puse în aplicare în cadrul interacțiunii dintre educator și educat decât într-o strânsă legătură cu toate celelalte componente ale procesului de învățământ. Metodologia devine astfel un intermediar, un mediator între conținutul învățării și copii, între obiectivele educației și conținuturi, între educator și copil, între resurse și finalități. Alegerea metodelor didactice constituie o decizie practică, concretă, care se face în funcție de obiectivele urmărite. În același timp, o metodă poate participa simultan sau succesiv la realizarea mai multor obiective instructiv-educative, de aceea putem spune că ele au un caracter polifuncțional. Opțiunea educatorului pentru o anumită metodă este o decizie foarte complexă, pentru că el trebuie să țină cont nu numai de finalitățile educației sau de conținuturile transmise, ci și de particularitățile de vârstă și individuale, de psihologia prescolarului și de natura mijloacelor de învățământ.

Astfel, în învățământul preșcolar sunt preferate metodele de explorare directă a realității, metodele de comunicare orală sau metodele practice. Educatorul trebuie să stăpânească foarte bine metodologia didactică pentru a o putea adapta la o situație precisă. Dacă metodele și procedeele alese de educatoare sunt cele potrivite, ele duc la operaționalizarea învățării, la asigurarea mobilității în procesul de predare-învățare-evaluare, la solicitarea potrivită și diferențiată a copiilor, la densitatea învățării, la stimularea și motivarea participanților la acest proces, determinând succesul școlar [3 p.128].

Metodele interactive de grup implică mult tact din partea educatorilor, deoarece trebuie să-și adapteze stilul didactic în funcție de tipul de copil: timid, pesimist, agresiv, acaparator, nerabdător, pentru fiecare găsind gestul, mimica, interjecția, întrebarea, sfatul, orientarea, lauda, reținerea, aprecierea, entuziasmul în concordanță cu situația de moment. Situațiile de învățare rezolvate prin metode interactive de grup dezvoltă copiilor gândirea democratică, deoarece ei exersează gândirea critică și înțeleg că atunci când analizează un personaj, comportamentul unui copil, o faptă, o idee, un eveniment, ei critică comportamentul, ideea, fapta, nu critică personajul din poveste sau copilul, adultul.

Metodele învață copiii că un comportament întâlnit în viața de zi cu zi poate fi criticat pentru a învăța cum să-l evităm. Ei aduc argumente, găsesc soluții, dau sfaturi din care cu toții învață. Este însă importantă alegerea momentului din activitate, dintr-o zi, personajul-copil și fapta lui, deoarece ele reprezintă punctul cheie în reușita aplicării metodei și nu trebuie să

afecteze copilul. Tocmai acesta este punctul forte al metodelor care introduc în dezbatere comportamente reale, cotidiene [4, p.19].

Educatorul dorește să găsească în demersurile de prezentare a metodelor didactice precizie și siguranța unei rețete care să ofere răspunsuri la toate situațiile și evenimentele care se pot petrece la grupă. Astfel există două modalități de clasificare a sistemului metodelor de învățământ: o abordare funcțional-acțională și o abordare ce utilizează criteriul obiectivului principal urmărit de metodele în cauză. Ambele viziuni au la bază conceptul de continuum metodologic și sunt utile atât prin prisma unei viziuni acționale (care investește educatorul cu responsabilitatea identificării permanente a unor noi modalități de optimizare a metodelor folosite), cât și prin unghiul de vedere al înțelegerii fenomenului într-un mod sistemic.

Abordarea funcțional-acțională se referă la vizualizarea distribuirii metodelor pe intervale într-un continuum metodologic, pornind de la metodele active la metodele interactive. Cel de-al doilea continuum este categorizarea rolurilor în grup, roluri ale activității și roluri de construcție și susținere a grupului, identificând la o extremă metodele ce au drept finalitate producția unor idei și rezolvarea unor probleme și la cealaltă pe cele care se concentrează pe optimizarea relațiilor în interiorul grupului.

Metodele de interacțiune se clasifică pe trei categorii:

- Metode centrate pe analiza fenomenului, producerea ideilor și rezolvarea de probleme (incluzând categoriile, metode de analiză, metode centrate pe producerea ideilor și metode centrate pe rezolvarea problemelor);
- Metode centrate pe reflecție, observare și acțiune (cuprind metode de reflecție, metode de observare și metode ce pun accentul pe acțiunea reală și simulată a partenerilor în procesul de formare);
- Metode bazate pe utilizarea și dezvoltarea relațiilor în cadrul grupului (metodele bazate pe cooperare, privind utilizarea conflictului în învățare, cu accent pe competiție și metodele care vizează, în special, dezvoltarea relațiilor ce se stabilesc în cadrul grupului) [6, p. 365].

Metodele sunt modalități moderne de stimulare a învățării experiențiale, de exersare a capacităților de analiză, de dezvoltare a creativității copiilor. Specific acestor metode este faptul că ele promovează interacțiunea dintre preșcolari, schimbul de idei, de cunoștințe, asigurând un demers interactiv al actului de predare-învățare-evaluare. Prin folosirea acestor metode, preșcolarii depun un efort intelectual, de exersare a proceselor psihice, de abordare a altor demersuri interdisciplinare prin studiul mediului concret și prin corelațiile elaborate interactiv, în care își asumă responsabilități, formulează și verifică soluții.

De asemenea, aceste metode activează toți preșcolarii și le dezvoltă comunicarea, creativitatea, independența în gândire și acțiune, îi ajută să ia decizii corecte și să argumenteze deciziile luate. Aceste metode presupun respectarea particularităților de vârstă, îmbinarea diferitelor forme de activitate, îmbinarea muncii individuale cu munca pe grupuri și activitatea frontală, evaluarea corectă a rezultatelor obținute și reconstituirea relației educatoare-copil.

Metodele de învățare activă implică copiii în procesul de învățare în sensul formării lor ca participanți activi la procesul de educare, astfel fiind ajutați să înțeleagă lumea în care trăiesc și să aplice în diferite situații de învățare ceea ce au învățat.

Bibliografie

1. Boca-Miron E. (coord.), Chichișan E. (coord.) Documentar metodic pentru activitățile de educare a limbajului la preșcolari. Ed. A II- a revizuită. București: Integral, 2002.
2. Borteanu S., Branisteanu R., Breben S. Curriculum pentru învățământul preșcolar. Prezentare și explicări. București: Ed. Didactica Publishing House, 2009.
3. Breben S., Gongea E., Ruiu, Fulga G. Metode interactive de grup. Ghid metodic. București: Ed. Arves, 2002.
4. Ezechil L., Paisi-Lăzărescu M. Laborator preșcolar. Ghid metodologic, Ed. a II-a revizuită. București: Integral, 2002.
5. Mitu F., Antonovici S. Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar. Ed. a II-a revizuită. București: Humanitas Educational, 2005.
6. Pânișoară O. Comunicare eficientă. Iași: Polirom, 2015.
7. Tomșa Gh. (coordonator) Psihopedagogie preșcolară și școlară. București, 2005.
8. Varzari E. ș. a. Cunoașterea mediului înconjurător și dezvoltarea vorbirii. Manual pentru liceele pedagogice de educatoare. București: E.D.P., 1971.